

privilegiului liovenilor de către Ștefan voievod la 1434.⁴ Dar în privilegiul dat acelorași negustori, 22 de ani mai târziu, la 1456 de Petru Aron apare o mențiune nouă, care lipsește în cele precedente: „iar liovenii ce vor merge la Brăila sau Chilia după pește.”⁵ În sfârșit, la 1460, la înnoirea privilegiului comercial de către Ștefan cel Mare, întâlnim, nu una, ci două mențiuni ale Chilie: „le este însă slobod (liovenilor) să-și ducă postavurile în Țara Ungurească, în Țara Românească la Chilia și la turci” și mai jos vechea mențiune: „Liovenii ce vor merge după pește la Brăila sau la Chilia.”⁶ Socotim că aceste schimbări succesive în textele privilegiilor acordate de domnii Moldovei negustorilor din Polonia urmează linia evolutivă a dezvoltării comerțului, în sensul că la începutul secolului negoțul polonez la Chilia, pe Dunăre era neînsemnat și s-a dezvoltat ulterior, căpătând proporții tot mai importante. Vom putea constata din cele spuse mai jos că și politica Poloniei față de problema rivalității între Moldova și Țara Românească pentru stăpânirea Chilie, urmează întocmai evoluția împrejurărilor comerciale, trecând treptat de la lipsă de interes pentru această chestiune, la o acțiune hotărâtă pentru asigurarea dominației moldovenești la Chilia, ținând seamă de faptul că Moldova era vasala Poloniei.

În legătură cu comerțul polon spre Chilia se pune problema așezării acestui important târg comercial de la Dunăre, vechiul Lycostomo, „gura lupului” a bizantinilor și genovezilor. Am arătat cu alt prilej că orașul nu putea fi așezat, nici în vremile dinainte de Ștefan cel Mare pe locul actualei Chilii Vechi, ci pe malul stîng al brațului dunărean, la Chilia Nouă de azi și anume pentru că țărmul bucegean, la nord, nu s-ar fi numit „Basarabia” (nume care se dedea pînă la începutul secolului al XIX-lea unei strimte fâșii de pămînt dealungul Dunării, de la Prut pînă la vărsare), ceea ce înseamnă țăra Basarabilor, a muntenilor, dacă orașul Chilia, capitala ținutului stăpînit de munteni nu ar fi fost în această parte, la nord de fluviu și nu în deltă.⁷ Pe de altă parte, nicio urmă de cetate nu se vede la Chilia Veche, cum se vede lămurit la Chilia Nouă. Dar mai ales faptul că Lycostomo-Chilia era un centru de comerț de tranzit pe uscat cu Moldova, Ungaria și Polonia — comerțul grîului și al postavului — (și nu un centru de producție pentru comerț, ca al porturilor insulare, de pildă Veneția), arată că descărcarea mărfurilor de la mare, venite pe corăbii, mărfuri de tranzit, nu se putea face pe o insulă, ca să fie apoi reîncărcate pe alte corăbii, ca să poată ajunge pe uscat.⁸ Hărțile și portulanele din secolul al XIV-lea și

⁴ *Ibidem*, II, p. 667 și urm.

⁵ *Ibidem*, II, p. 794.

⁶ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, II, 279 și 281.

⁷ Această fâșie de teritoriu, care nu avea legătură cu Țara Românească decît prin Chilia și pe Dunăre, purta numele, în vremea lui Mircea cel Bătrîn, « spre părțile tătărăști » și ea nu apare în titlul marelui domn, decît odată cu luarea în stăpînire a Chilie (cf. P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, Buc., 1944, p. 297—298).

⁸ *Ibidem*, p. 300—301.